

»gledališče«: dasi imajo Celjani gledališko poslopje, vendar se dotično pripovedovanje, kakor tudi o gostilni, bolj vjema z velikim mestom, kakor z malim Celjem. Vse te stvari so mi manj ugajale, ko sem čital povest, in zdelo se mi je, da tukaj ni vse v redu, da se ne vjemajo posameznosti. In res: opozorjen brskam v listu »Alte und Neue Welt« in najdem v l. 1875. na str. 737 povest: »Die Stimme des Gewissens«. Eine Erzählung von Emma Franz. Takoj se prepričam, da je slovenska povest, razven kratkega uvoda na polovici prve strani, nekoliko zasukani prevod nemške povesti. Pod naslovom te povesti je pa zapisano: »Spisal Ivan Steklasa«. Ne morem si misliti, da bi bil oni »spisal« od koledarjevega urednika, torej je pač od g. »pisatelja« samega. Kako naj sodimo o tem ravnanju? Ako je zapisano »spisal«, mislimo, da je delo, ako tudi ne čisto izvorno, — kdo more biti neki čisto izviren! — vsaj v glavnih delih samostojno. Torej... Ako se podaja prevod, naj se pové, da je prevod. Namen slovstvenega delovanja zahteva, da se izrečemo proti temu ravnanju. Zeleli bi pa, da bi bila le kaka pomota. Tudi jezik v spisu ni posebno vzoren: v njem nahajamo nedostatke, katerih ne odpuščamo radi slovenskemu pisatelju. — »Ob uri duhov« je pripovedna kratka pesem J. Lešana, po vsebini dobra, z nekaterimi prisiljenostmi v obliki. — »Vitez Franc Miklošič, slaven učenjak slovenski.« Pisatelj, g. dr. Pajek, se je trudil, da je pisal res poljudno. No, da bi bilo vse do pičice prav tako, kakor je tu pisano zlasti o Miklošiču šolarju, te vere od nas menda g. pisatelj ne zahteva. (Prim. str. 10, a. spodaj.) — »Kitajska cesarična«. Izvirna pripovedka. Spisal Lipe z Glinjskega Broda. Dasi ima ta pripovedka nekaj stvarnih, kakor tudi oblikovnih hrib, vendar je v obče umno sestavljena in ima precej jedra. Njeno izvirnost povdarja pisatelj sam. — »Kako sem prvič potoval na Dunaj in Dunajsko mesto«. Spisal Ivan Navratil. Ta z dogodbicami in raznimi opazkami osoljeni, pa z lepimi slikami okrašeni spis je za koledar kakor nalašč. — Povest »Udanost« je prevedena, kar prelagatelj sam naznanja. Lepa je. Prav bi bilo naznaniti natančneje, ali je prevedena posredno ali neposredno iz španskega slovstva. — »Ne prisegaj po krivem« kaže resnično, strašno dogodbo, ki jo je zapisala † s. B. Suhač. — »Jožef Virk, pesnik slovenski«. Spisal Alojzij Vakaj. Hvalevredno je, da je postavila tudi družba sv. Mohora mal spomenik temu odličnemu pesniku slovenskemu, če tudi ni v teh vrsticah nič novega. zakaj ob smrti pesnikovi sta govorila o njem dosti obširno »Sl. Gospodar« (g. J. V.) in »Zg. Danica«. Gledé na poslednji list opomnimo, da je v njem napačno navedeno kot dan rojstva 10. dan sušca, a v našem spisu prav dan 16. Življenjepis je zanimiv in lepo riše zasluge Virkove in njegov lepi značaj. Da je število njegovih pesmi nad 4000. to je pač malo pretirano, kakor tudi ni resnično, da je pesem »Veš o Marija« Virkova, marveč je Volčičeva, le konec je Virkov: »Kadar nam zadnja itd.« Virk je nekoč pridigal o tej Volčičevi pesmi. Poslednjič opomnimo še, da podoba

ni zadeta, o čemer nam je pravila priča, ki ga je vrlo dobro poznala in o čemer sem se tudi sam prepričal iz fotografije pokojnikove. — »Kristus in Peter« je naslov mični legendi A. Hribarja. — Kakor druga leta, zanima pač marsikoga tudi letos najbolj: »Razgled po katoliških misijonih«, spisal dr. Iv. Križanič. Kako lahko se čitajo razni popisi, n. pr. o vrlem misijonarju Avguštinu Ko-u, o zdravlilu pasje stekline, o »pesjanih v Kongi« (ali ne: Kongu?) itd. »O katoliškem shodu in posvečevanju cerkve presv. srca Jezusovega v Gradcu« v začetku meseca junija poroča neimenovan pisatelj, menda isti (F. H.), ki popisuje potem ob kratkem »Župnika Kneipp-a, slavnega zdravnika in njegovo zdravilstvo«. Poslednji spis je jako umesten; ako bode izdala družba še »Domačega zdravnika«, tedaj bode dobra naša voda imela še več prijateljev in še več ljudem pomagala, kakor sedaj. Prav je tudi, da se opozarjajo gospodarji na umno sadjarstvo v spisu: »Kako je treba gnojiti sadnemu drevju«, kakor tudi na posojilnice, o katerih poroča gosp. J. Lapajne. »Vojni zakon« in pa nekoliko kratek »Razgled po svetu« sta na koncu koledarja, ki obeta za leto 1892. zopet 6 knjig. — Omenili smo nekaj stvari, katerih nismo mogli pohvaliti, pa ne iz drugega namena, kakor da pomagamo z vsestransko pozornostjo družbi do napredka. Veselo znamenje je, da je družba vsakemu rodoljubu kot punčica njegovega očesa. Zato pisatelji na delo za versko-nravno omiko našega naroda, katero si je družba zapisala na mogočni svoj prapor!

Dr. Fr. L.

2. »Življenje preblažene Device in Matere Marije in njenega prečistega ženina sv. Jožefa.« Popisal Janez Volčič. † duhovnik ljubljanske škofije. 4°. 10. snopič. Str. 145—251. — S tem snopičem je končan V. in zadnji del znamenitega dela (1427 strani), s katerim se je rajni, pobožnim Slovencem dobro znani pisatelj najbolj poslavil in si zaslužil brez dvoma veliko plačilo v nebesih. — V tem-le zadnjem snopiču je opisanih 33 gorečih častilcev in častilk Marijinih in sv. Jožefa, ki nas s svojim vzgledom učé, kako tudi mi posnemajmo Mater Božjo in njenega prečistega ženina. Razvrščeni so, kolikor moči, po letnem času, v katerem obhajamo njih godove. — Priznavamo, da so opisani častilci v obče dobro odbrani in večinoma prav priključljivo narisani. Pod sestavki so omenjeni tudi viri, iz katerih je pisatelj zajemal. Ti viri niso vsi jednake vrednosti; zato je umevno, da niso vsi svetniki enakomerno opisani. Prepričamo pa se tudi iz navedenih virov, koliko se je pisatelj trudil, da je iz tako mnogih in različnih spisov sestavil še dosti lepo celoto.

Navdušeno govori pisatelj zlasti o onih častilcih Marijinih in sv. Jožefa, ki so bili v tesni zvezi z Avstrijo, ali slovanskimi narodi in posebej s Slovenci. Naj posebič spomnim zvel. Heme. kneginje slovenske, ki je umrla 29. roznika leta 1045. O sv. Angeli češki, † 5. mal. srpana l. 1253. in o sv. Groznatu, mučencu češkem, † 14. mal. srpana l. 1217., je pisatelj z rodoljubnim srcem pripomnil, da ja hoče opisati, ker sta bila »Slavjanka« in »Slovan«.

Prav tako ljubeznivo nam slika poljskega svetnika sv. Stanislaja Kostko, † 15. vel. srpana leta 1568. Z zvesto udanostjo do mogočane Avstrije opisuje dokaj obširno življenje zveličane karmeličanke Margarite (Marjete) od križa, ki je bila habsburškega rodú, porojena 23. prosinca l. 1567. na Dunaju in umrla 5. mal. srpana l. 1633. v Madridu. Oče ji je bil cesar Maksimilijan II., mati pa Marija, hči cesarja Karola V. Prav tako domoljubno piše o sv. Štefanu, ogrskem kralju, † 15. vel. srpana leta 1038., o njegovem sinu sv. Emeriku, † l. 1031. in o ogrski kraljični sv. Elizabeti, † 19. listopada leta 1231.

Navedeni vzgledi naj pričajo, da knjiga ne bode budila in močno pospeševala v čitateljih samo zaupanja do Marije in njenega prečistega ženina, ampak da jim bode prav tako tudi množila ljubezen do narodnosti svoje, da bode v njih krepila slovansko zavednost in utrjevala zvestobo do Avstrije, Mariji in sv. Jožefu bogoljubno udane presvetle habsburške vladarske rodovine.

Stvarnih napak v tem snopiču nisem opazil. »Neskončna« ljubezen sv. Leonarda Mavriškega (str. 236) je seveda hipérbola. Kar se čita o sv. Luki,¹⁾ vsemu ne pritrjujem. Tudi moramo pomisliti, da je pisal sv. Luka svoji deli po božjem navdihnjenju.

O jeziku v knjigi se je v ocenah prejšnjih let dovolj pisalo. Trditi pa smem, da je v tem snopiču dokaj pravilen; le tu pa tam je opaziti še kakšna maroga; n. pr.: »valati se« m. valjati se; »lesketeč« m. leskeč ali lesketajoč. Reka Weichsel ni »Višnja«, ampak Visla; nemški Tübingen ne Tibinj ali Tibinja, ampak Tubinga, prislov torej tubinšk, ne »Tibinjsk«. »Karmelitarice« sedaj, ko jih imamo na Selu pod Ljubljano, slovenski bolje nazivljamo »Karmeličanke«.

Na koncu knjige je postavila družba sv. Mohorja rajnemu pisatelju in gorečemu častilcu Matere Božje in sv. Jožefa primeren spomenik: doprsko podoba njegovo in popis Volčičevega življenja, delovanja in pisateljstva iz spretnega peresa P. Florentina Hrovata (str. 252—271). Popis ta nam kaže plemenito srce rajnega Volčiča in neutrudljivo, mnogostransko njegovo delavnost. Čudimo se, kje je dobil goreči dušni pastir, pa za poljedelstvo in vrtnarstvo vneti gospodar toliko časa, kako si je vedel ohraniti zbranost duha, da nam je natančno izpolnjujoč stanovske dolžnosti, sestavil jeden in trideset večjih in manjših del, ki so in bodo v veliko korist Slovincem. — Prebiraj, mladina slovenska, večkrat ta životopis! Uči se od rajnega Volčiča, kaj premore gorečnost, marljivost, zvesta poraba časa in pa ljubezen do Boga in do bližnjega!

Dr. Jos. Lesar.

3. »Občna zgodovina« za slovensko ljudstvo. Spisal Josip Starè, kr. profesor višje realke v Zagrebu. Izdala in založila družba

sv. Mohorja 1891., XV. snopič, str. 400—475. — S tem zvezkom je postavljena streha veličastnemu poslopu, katero je po dolgih 18. letih na literarnem polju srečno dovršil gosp. prof. Starè. Le čestitati moremo vsem Slovincem, posebno pa pisatelju, da se mu je vkljub mnogim zaprekam in težavam delo tako izvrstno obneslo. S Staretovo zgodovino se moremo pokazati pred drugimi narodi in reči: To je naše! Pisana je knjiga primerno sedanjim razmeram, v katerih je zagledala beli dan. Namenjena je namreč ljudstvu, in zato treba lahkega poljudnega zloga in umevnih besedij. Pri vsem tem jo je pisatelj dobro zadel. Vendar pa ni nikdar popolnoma prezrl znanstvenega stališča. Nekateri oddelki se posebno odlikujejo z jasnostjo in temeljitostjo, n. pr. opisovanje za Slovence važnih dogodov burnega 1848. leta. Včasih bi si pač človek želel drugačne razdelitve, kakor jo je izbral g. pisatelj, ker ga je natančna razdelitev po državah primorala, da je nekaterim važnim dogodkom nasledke prej opisal nego vzroke. Tako je n. pr. v tem zvezku poprej opisana rusko-turška, kakor pa srbsko-turška vojska, dasitudi je poslednja dala povod prvi. Kakor poprejšnji zvezki, tako je pisan tudi ta v pravem katoliškem in slovenskem duhu ter v gladki in prijetni besedi, da se čita kakor povest dobrega pisatelja. Kot male hibice naj omenim k str. 482, da se je denarno stanje na Italijanskem le na videz nekaj zboljšalo, namreč dokler so imeli kaj glodati na ugrabljenih cerkvenih posestvih, da se je pa precej potem to stanje grozno shujšalo. Bolj prav bi bilo rusko reko na str. 518 imenovati Črno, kakor pa Černajo, ker je »aja« tudi v ruskem le imenovalnikova končnica, ki se preminja po sklonih. Na str. 470 bi bil rajši zapisal »razdelila« mesto »razprtila se je«, kar vendar le pride od »part«, in na str. 473 naj stoji: »venčavno« m. »venčano darilo«. Večjih stvarnih ali jezikoslovnih napak nisem našel. — Ker so v tem zvezku v celoto zbrani in zanimivo opisani dogodki, katere smo odrasli Slovenci strmeč in z gorkim sočutjem spremljevali, ko so se — kakor se nam zdi — ravnokar vršili, ni dvoma, da se bode posebno ta zvezek zgodovine z največjim veseljem prebiral letošnjo zimo po kmetih in v mestih. Slovenskim dijakom pa bodi Staretova zgodovina v prostih urah pravi: »Vade mecum«. — Ali bi ne bilo dobro, ko bi se kaka tako spretna roka, kakor je Staretova, sedaj lotila spisati za ljudstvo obširnejšo zgodovino slovenskega naroda?

Ant. Koblar.

Knjige „Matiče Slovenske“ za leto 1891.

Za leto 1891. je izdala »Matica Slovenska« tri knjige: 1. »Letopis«, 2. »Zgodovina Novega Mesta«, 3. »Pegam in Lambergar« (Povest).

1. »Letopis Matice Slov. za l. 1891.« Uredil Anton Bartel. Založila in izdala »Matica Slovenska«. V Ljubljani. Natisnila »Národna Tiskarna«, 1891. 8°. Str. 358. Cena 1 gl. 20 kr. — Kakor drugi letniki, tako je tudi ta bogato založen z znanstvenim blagom. Prav zato je

¹⁾ Kako naj pišemo in govorimo: Luka, e, Luka, ata, ali Lukež, eža? Vse tri oblike so kolikor toliko udomačene.

Poročevalec.